

DAGNY JOENSEN

Hon er kend fri sítt bersøgni, og fyri ikki á gevast á hondum, hóast mótvindurin er nógvur.

Endamálið var at hjálpa teimum veiku og brekaðu, og tí átók hon sær fyri 40 árum síðani starvið sum fyrstøðukvinna fyri ALV.

I hinum partinum hava verið danskir embætismenn fyrstu nógvu árin, og seinni føroyskir myndugleikar, sum ikki altíð høvdu áhuga fyri sosialmálum.

Fyri at fáa broytt nakrar óhepnar pensiónslógir, gjørdi av at fara upp í politikk, og stillaðu upp fyri Framburðs- og Fiskivinnuflokk-in. Hon var landsstýrismaður í almanna- og sosialmálum og kommunumálum í 1988 - 89.

Tað er 71 ára gamla Karolina Petersen. Hon veit hvat tað er at hava ringa heilsu, og hevur alt liv sítt arbeitt fyri at veita avlammum sømlig kor.

Hon sigur sjálv, at eingin, sum ikki hevur verið sjúk, veit, hvussu tað kennist. Tað var m.a. orsøkin til at hon hevur kent tað sum sína ábyrgd, at hava umsorgan og stríðast fyri rættindum hjá brekaðum í samfelagnum.

Fekk tuberklasjúku

Karolina Petersen var bert 17 ára gomul og júst byrjað í Studentaskúlanum, tá hon fekk tuberklasjúku og hon var brekað í nógv ár. Hon var eitt ár á Sanatorinum í Høydølum, og tvey ár í Danmark.

Tá eg kom heimaftur og framfettir gekk til kanningar, spurdi eg ofta landslæknan, hví onki var gjørt fyri av-lamin í Føroyum. Stuttu tí eftir fekk eg bræv frá Vanlukku tryggingaráðnum, um at fara til Danmarkar at kanna, hvat vit kundu brúka av tí, sum har kallaðist endurbugving ella revalidering.

Eg kundi ikki nokta at fara, tí nú hevði eg sjálv tósað so nógv um hetta, og tí tók eg av, sigur Karolina, sum fór niður í hálvt ár, har hon var á ymsum stovnum og lærði at flætta kurvar, gera bustir og prýðislutir.

Afturkomin frá Karolina Petersen at hava skeið fyri brekaðum í prestatagardinum í Hvalvík.

Har var eitt fjós í kjallaranum, sum ikki hevði verið, í nýtslu. Tað varð innrættað til verkstað, og so fór Karolina Petersen, saman við manninum, til verka.

Fyrstu næmingarnir voru Carl Weihe og Hans E. Joensen. Teir lærdu at gera bustir, og síðani komu aðrir, ið lærdu at gera prýðislutir og at enda næmingarnir, sum lærdu at binda kurvar. Næmingatiðin var triggjar mánaðir, og teir buðu eisini í prestatagardinum.

Fekk hugskot í Íslandi
Seinni fór Karolina til Íslands at læra at seyma arbeidshandskar, og lærði

Karolina Petersen, fyrstøðukvinna á ALV í 40 ár:

- Kurvar revalideraðu ongan mannin

- Tað hava verið nógvir embætismenn at samskipt við gjøgnum árin, men eg havi verið so heppin at havt góða hjálp í arbeiðinum. Fyrst frá manni mínum og harnæst frá teimum nógvu lærara- og starvsfólkunum, sum altíð hava verið hugað fyri arbeiðinum, sigur Karolina Petersen

triggjar kvinnur upp.

Á ferðini í Íslandi fekk Karolina Petersen hugskotið at stovna handilsskúla. Tað kom av, at íslendingar lótu brakað ganga á handilsskúla, av tí at teir hildu at skrivstovustarv var hoskan-

di starv hjá fólki, sum høvdu okkurt brek.

Tað tók drúga tíð at sannføra føroysku myndugleikarnar, at handilsskúli var gott hugskot, og tí var hildið fram við handaligu frálærni í prestatagardinum.

- Tit eru ikki brekið

- Arini í Hvalvík buðu næmingarnir hjá okkum, sigur Karolina, sum altíð hevur lært sínar næmingar, at teir eru ikki brekið, men bert hava eitt brek, sum teir

mugu royna at liva við.

- Hvat hevði tú annars lært til, um tú ikki fekk tuberklasjúku sum 17 ára gomul?

- Eg fór sum 10 ára gomul til Havnar at ganga í real-skúla, tí eg ætlaði at læra nakað vist, men sjúkan forðaði mínum ætlanum, sigur Karolina Petersen.

Um tíðina á sanatorinum vil Karolina helst ikki tosa um. Hetta var ein ring tíð, av tí at nógv fólk doyðu av sjúkuni.

10 mánaðirnar eftir at eg var komin á Sanatoriið, vóru 16 av 64 sjúklingar deyðir av sjúkuni, og eingin visti hvør av okkum fór at vera tann næsti. Um vit hava verið bangin, so vóstu vit tað ikki, fyri ikki at bróta hini niður, sigur Karolina Petersen.

Tvær sjúkradeildir vóru á sanatorinum, og á deildini har Karolina lá, vóru 32 sjúklingar, og fyra lógu á hvørjari stovu. Tvær sjúkrasyststrar og ein næmingur starvaðust á deildini. Nátturvaktina skiftust sjúkrasyststrarnar báðar um.

Vit vóru øll ógvuliga góð, og eg minnst tað sum vóru vit ein stórir systkina-flokkur. Her lærdu vit solidaritet og umsorgan. Serliga minnst eg eina konu, sum átti seks børn.

Børnini sluppu ikki til sjúku mammuna

- Maðurin kom niðan at vitja hana fleiri ferðir um vikuna, men børnini sluppu bert at at vitja mammuna við millumbilum.

Tey stóðu ein sindur lurturfrá og vinkaðu til mammuna, men kundu ikki koma inn til hennara, fyri ikki at verða smittað. Mamma lá á Sanatorinum í fleiri ár, og tað var tungt hjá mammu og børnum, sigur Karolina Petersen.

Tað, sum hjálpti Karolinu gjøgnum hesa tíðina var, at henni dámdi so væl at lesa, og hon læs tí alt, sum hon kundi fáa hendur á.

I 1948 var Karolina Petersen innlögð á Vejleffjord Sanatorium. Tá var byggtur heilivágur komin, sum kundi lekja tuberklasjúkuna, eins og koppingarevni, sum nærur útruddaði sjúkuna eftir stuttari tíð.

I 1958 var ALV-skúlin fluttur til Air, har hann framvegis hevur til húsa.

Kendi sinnalagið hjá brekaðum

Karolina Petersen sigur, at hon tordi at at átaka sær uppgavuna, av tí at hon var von at skipa fyri. Pápin átti skip og var skipari sjálvur. Karolina hevði, tá hon var heima, roknskaparnar og avrokningarnar um hendi.

Nógvar av teimum royndunum frá hesi tíðini kundu brúkast, tá Karolina gjørdist leiðari á ALV.

Eisini var tað ein fyrimunur, at eg kendi sinnalagið hjá brekaðum, sum oftani hava lyndi til at gevast á hondum. I flestu førum

eru tey annars før fyri at gera sama arbeiði sum røsk fólk.

-Tá á døgum fingur fingur brekað eina lítla avlamispensión, sum tey ikki kundu liva fyri.

Tað var ikki bert sum at siga tað, at fara undir handilsskúlan.

Ríkisumboðsmaðurin, sum tá var formaður skúlakommissionini, segði við Karolinu Petersen, at hann vildi ikki taka mótið frá henni, men hon skuldi ikki halda, at tað bar til at taka fólk inn av gøtuni og hugsa, at tey kundu taka handilsskúlaprógv, tí tað var ómøguligt.

Men eg helt meg vita betur. Vit fóru undir at skipa handilsskúlan, og árið eftir fingur fyra næmingar prógv. Úrslitini vóru eins góð og á øðrum skólum, og tveir triðingar av næmingunum fingur arbeiði aftaná, sigur Karolina Petersen.

Flestu næmingar vóru um miðjan aldur og ein triðingur vóru fiskimenn við ymsum brekum. Vanliga høvdu fiskimenn ryggskadar, og teir vóru sendir á ALV-skúlan fyri at vita, um teir kundu fara út í vinnulívið aftur, ella skuldu hava avlamispensión.

Kurvar revalideraðu ongan mannin, tí vinningurin var lítill og eingin. Okkara vóru skuldu kappast við donsku hópfraleiddu kurvarnar, og tí máttu teir ikki kosta meir enn tær út-lendsku.

Stríðið á Frimerkjadeildini

Tá Frimerkjadeildin varð sett á stovn í Havn, ringdi Karolina Petersen til Landsstýrið og segði, at hetta arbeiði vildi hon fegin hava til brekað, sum gingu uttan arbeiði. Øll fólk dugdu at seta frimerki á brævbjálvar, og landsstýrið hevði ábyrgdina av teimum brekaðu, at tey fingur eitt arbeiði, var grundgevingin.

Tað gekk væl í byrjanini, og lønin var avbera góð. Tað fæddi til eitt ávíst trýst frá røskum fólki, sum vildu hava meg at seta tey í starv. Eg segði sum var, at eg ikki kundi seta røsk fólk í starv, sum brekað eins væl kundu gera.

Av hesum stóðst nógv stríð, og Landsstýrið tók tað avgerð, at Karolinu Petersen kundi Postverkið sleppa av við, men ikki tey brekaðu.

Frimerkjadeildin hevur síðani verið størsta varda arbeiðspláss í landinum, sigur Karolina Petersen. Hon ivast onga løtu í, at hetta stríðsmál ongan tíð var í komið, um lønin fyri hetta arbeiðið ikki var so góð.

Veruleikin var, at fólk vóru øvundsjúk, tí brekað fólk skuldu hava so gott og vællønt arbeiði, sigur Karolina Petersen.